

На основу члана 119. став 1. тачка 1 Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС, бр .88 /2017,27/2018,10/2019.6/2020. год.),) и члана 35. став 1.тачка 1) Статута Медицинске школе са домом ученика „Сестре Нинковић“ у Крагујевцу, Радоја Домановића 2, а у складу са Правилником о поступања у установи у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части и достојанства личности („Службени гласник РС”, број 65/2018), Школски одбор Медицинске школе, на седници одржаној дана 13. 11. 2024. године, донео је:

**ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂЕЊА
УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ**

1. Уводни део

Чланом 21. став 3. Устава Републике Србије забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета, а чланом 22. став 1. да свако има право на судску заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом, као и право на уклањање последица које су повредом настале. Чланом 23. став 1. Устава Републике Србије прокламовано је да је људско достојанство неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите. Посебан значај има Конвенција о правима детета из 1989. године (у даљем тексту: Конвенција), која прокламује принцип недискриминације прописивањем дужности држава права сваком детету као и да образовање треба да буде усмерено ка развоју поштовања људских права и основних слобода.

2. Значење појмова

Дискриминација, односно дискриминаторно понашање, је понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статус, мигранта, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Извршилац дискриминације, у смислу овог акта, јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ или треће лице, као и установа, њени органи и тела који својим чињењем или пропуштањем чињења врше дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим, у свим релацијама.

Дискриминисано лице, у смислу овог акта, јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ и треће лице, група – учесника у образовању, запослених, родитеља и трећих лица, чланови органа и тела установе који су претрпели дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Вређање угледа, части или достојанства личности у Установи јесте понашање лица или групе лица које може да има обележја психичког и социјалног насиља или злостављања. Када се узнемиравањем и понижавајућим поступањем повређује неко од личних својстава, понашање се квалификује као дискриминација.

3. Облици дискриминације

- Неоправдано формирање посебних одељења за учеснике у образовању по основу њиховог личног својства, на пример посебна одељења учесника у образовању ромске националности (сегрегација);
- излагање руглу ученика који је тражио заштиту од дискриминације (виктимизација);
- неоправдано смањивање оцено ученику чији је родитељ пријавио дискриминацију над дететом (виктимизација);
- исписивање расистичких, ксенофобичних, антисемитских, антиисламских, хомофобичних, сексистичких порука или симбола на објектима установе или у њеном непосредном окружењу (говор мржње);
- позивање на насиље према припадницима ЛГБТИ популације путем друштвених мрежа (хомофобија);
- организовање неформалне групе ради слања претећих или увредљивих расистичких, националистичких, ксенофобичних, антисемитских, антиисламских, хомофобичних, сексистичких порука лицима која припадају одређеној друштвеној групи (удруживање ради дискриминације);
- излагање руглу и подсмеху учесника у образовању из осетљивих друштвених група, нпр. ромске девојчице (вишеструка или укрштена дискриминација), са сметњама у развоју и инвалидитетом (аблеизам);
- континуирано омаловажавање истог учесника у образовању по основу његовог личног својства које дуже траје (продужена дискриминација);
- физички напад на учесника у образовању, родитеља или запосленог мотивисан мржњом због њихове националне припадности, вере, социјалног статуса или другог личног својства.

Тешки облици дискриминације, утврђени законом о забрани дискриминације, као што су: виктимизација, сегрегација, говор мржње, подстицање и удруживање ради вршења дискриминације, физички напад мотивисан мржњом због националне припадности, вере, пола или другог личног својства и сви други облици дискриминације који изазивају нарочито тешке последице по дискриминисано лице, односно групу, сврставају се у **трећи ниво**.

Виктимизација, у смислу овог акта, подразумева шиканирање и малтретирање лица или групе лица која тражи заштиту од дискриминације, која је пријавила или сведочи у корист дискриминисаног лица.

Узнемиравање и понижавајуће поступање учесника у образовању, као извршиоца дискриминације подразумева обраћање лицу или припадницима одређене групе лица и квалификује се као први ниво дискриминације, а говор мржње подразумева обраћање учесника у образовању најширој публици и неодређеном кругу људи, којим се подстиче дискриминација, мржња или насиље против припадника одређене групе. Ако група учесника у образовању својим удруженим понашањем узнемирава и понижава друго лице или групу, а то понашање се понавља или траје, овај облик дискриминаторног понашања квалификује се као **трећи ниво**.

Уколико је физички напад мотивисан мржњом, установа предузима и активности као у случајевима насиља трећег нивоа.

Стављање у неповољнији положај је свако поступање којим се лице или група лица због свог личног својства ставља у неповољнији положај у било којој активности у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Примери појединих типичних ситуација стављања у неповољнији положај учесника у образовању су:

- одбијање уписа учесника у образовању због његовог личног својства;
- фактичко скраћивање или сужавање плана и програма наставе и учења намењено учеснику у образовању из осетљиве друштвене групе;
- необезбеђивање додатне образовне подршке, односно индивидуализованог рада детету и ученику коме је таква помоћ потребна;
- неоправдана примена нижих критеријума за оцењивање ученика и одраслих ромске националности;
- необезбеђивање наставног материјала прилагођеног учесницима образовања са инвалидитетом и сметњама у развоју;
- необезбеђивање исхране детету и ученику прилагођене његовим потребама;
- неукључивање ученика из осетљивих друштвених група у ученичке парламенте и слично;
- изостанак прописаног поступања у случају непохађања припремног предшколског програма, односно непохађања наставе од стране деце из осетљивих друштвених група и ученика са инвалидитетом и сметњама у развоју;
- изостављање учесника у образовању из појединих активности у току наставе због његових личних својстава;
- давање неоправданих погодности учеснику у образовању због личних својстава или социјалног статуса његових родитеља;
- необавештавање родитеља детета и ученика из осетљиве друштвене групе о родитељском састанку;
- пропуштање запосленог да реагује у случају сумње на занемаривање учесника у образовању из осетљиве друштвене групе;
- искључивање деце и ученика из осетљивих група из вршњачких активности у оквиру слободног времена у установи.

4. Превенција дискриминације, вређање угледа, части или достојанства личности

Превенција дискриминације, као и вређања угледа, части или достојанства личности, у смислу овог акта, јесу мере и активности које предузима установа да се предупреди сваки облик дискриминаторног понашања, као и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности, у било ком од односа, подигне свест свих у установи о његовим негативним последицама на лица, групу лица, односно установу.

Превентивним мерама и активностима у установи ствара се сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, нулте

толеранције на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности развија позитиван систем вредности.

4.1. Права, обавезе и одговорности у превенцији

Наставник, васпитач, стручни сарадник и одељењски старешина избором одговарајућих садржаја и начина рада са учесницима у образовању доприносе стицању знања, вештина и формирању ставова који утичу на промену понашања, који помажу превазилажењу стереотипа и предрасуда, повећавању осетљивости на повреде осећања других лица и група по неком од заштићених личних својстава, развијају толеранције, прихватања и уважавања различитости, конструктивног превазилажења сукоба и др.

Запослени су одговорни, нарочито, за своје изјаве и понашања којима се испољава и промовише дискриминаторно понашање, стереотипи, предрасуде и нетолеранција према припадницима мањинских и осетљивих друштвених група, посебно, у случају сметњи у развоју и инвалидитета, здравствених тешкоћа, недовољног познавања српског језика или језика на коме се изводи настава, ризика од напуштања образовања и др.

Присутни запослени и дежурни наставник, односно васпитач и сваки наставник, васпитач, стручни сарадник, одељењски старешина, дужан је да на целисходан начин увек реагује и обезбеди заштиту учесника у образовању од сваког облика дискриминације и дискриминаторног понашања, заустављањем понашања које се непосредно врши и смиривањем дискриминисаног лица, извршиоца дискриминације и посматрача.

Ученици и одрасли, као одговорни учесници у образовању, обавезни су да: уважавају и поштују личност и национални, полни, верски, родни, сексуални и све друге аспекте идентитета учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица; поштују правила установе која се односе на забрану дискриминације и дискриминаторног понашања и принципа једнаких могућности; активно учествују у активностима које се остварују у установи - одељенској заједници, ученичком парламенту и органима и телима, а које су усмерене на превенцију дискриминације и дискриминаторног понашања; својим понашањем не подстичу, не помажу, не изазивају, не доприносе вршењу дискриминације и вређања угледа, части или достојанства личности.

Родитељ је дужан да у најбољем интересу детета и ученика: сарађује са установом; учествује у мерама и активностима које се планирају, припремају и спроводе ради спречавања дискриминаторног понашања; уважава и поштује личност и све аспекте идентитета свог детета, друге деце, ученика, одраслих, других родитеља, запослених и трећих лица. Родитељ детета и ученика не сме својим понашањем у установи да подстиче, помаже, изазове или на било који начин допринесе дискриминацији и вређању угледа, части или достојанства личности.

4.2. Програм превенције дискриминације, вређање угледа, части или достојанства личности

Активности	Начин реализације	Време реализације	Носиоци активности
-------------------	--------------------------	--------------------------	---------------------------

Упознавање ученика, родитеља, наставника са различитим облицима дискриминације и понашања којима се вређа углед, част и достојанство личности	Информисање, дискусија, израда паноа	Септембар, октобар	Директор, одељењске старешине, ученички парламент, Наставничко веће
Упознавања ученика, родитеља, наставника са Програмом заштите у установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности	Информисање, дискусија	Септембар, октобар	Одељењске старешине, ученички парламент, Наставничко веће
Пружање додатне подршке ученицима и родитељима из мањинских и осетљивих друштвених група (сметње у развоју и инвалидитет, здравствене тешкоће, непознавање српског језика)	Прављење плана индивидуализације, праћење напредовања ученика, спречавање сегрегације, индивидуални разговори	Септембар, октобар	Тим за инклузију, одељењске старешине, стручни сарадници, одељењска већа
Стручно усавршавање запослених- развијање компетенција наставника у вези ових и сродних тема	Похађање обука, семинара, трибина; хоризонтална размена на нивоу стручних већа и школе; коришћење платформе „Чувам те“	Септембар- јун	Тим за ПР, Тим за заштиту од ДНЗЗ, наставници, стручни сарадници, стручна већа, Наставничко веће
Обрада тема о толеранцији, различитости, стереотипима, предрасудама, интеркултуралности и др.	Радионице, дискусија, трибине, предавања	Септембар- јун	Наставници хуманистичких предмета, одељењске старешине, Тим за заштиту од ДНЗЗ, ученички парламент

Родна равноправност	Предавања, трибине, радионице	Септембар- јун	Тим за заштиту од ДНЗЗ, ученички парламент, стручни сарадници
Сарадња са родитељима, локалном самоуправом, надлежним службама	Предавања, трибине, радионице	Септембар- јун	Тим за заштиту од ДНЗЗ, ученички парламент, Тим за сарадњу са локалном самоуправом
Формирање вршњачког тима	На састанку Ученичког парламента формирање тима који ће реализовати активности везане за дискриминацију	Октобар	Ученички парламент, наставник координатор парламента
Обележавање значајних датума којима се промовишу дејча права, толеранција, различитост и др.	Обележавање дејче недеље, Међународног дана толеранције, трговине људима, Међународног дана борбе против вршњачког насиља, Међународног дана породице и др.	Октобар- јун	Ученички парламент, вршњачки тим, Тим за заштиту ученика од ДНЗЗ
Реализација васпитних циљева кроз редовну наставу и друге облике ваннаставних активности	У оквиру одговарајућих наставних предмета реализација садржаја о дискриминацији, насиљу, толеранцији, различитости, али и кроз школске секције, ЧОС, посете стручних сарадника одељењима	Септембар- јун	Одељењске старешине, наставници, стручни сарадници, ученички парламент
Рад са ученицима који трпе, чине или сведоче о	Разговори и саветодавни рад	Септембар- јун	

дискриминаторном понашању			
Примена интервентних активности у случајевима дискриминације, вређања угледа, части и достојанства личности	Примена процедура дефинисаних Правилником о протоколу поступања установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности	Септембар-јун	Директор школе, Тим за заштиту од ДНЗЗ, сви запослени

4.3. Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

Чланови Тима формирају се сваке школске године, а његова улога и задаци дефинисани су у Програму заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

5. Интервентне активности

У установи се интервенише у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа, части или достојанства личности и дискриминаторног понашања.

Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства личности (у даљем тексту: дискриминаторно понашање) зауставља, осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе - дискриминисана лица, сведоче или чине - извршиоци дискриминације), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате се ефекти предузетих мера.

Када се дискриминаторно понашање догоди **ван** школе, у било које време, а од стране учесника у образовању, установа предузима мере појачаног васпитног рада, без вођења васпитно-дисциплинског поступка. Уколико се дискриминаторно понашање догоди у школи у време образовно-васпитног рада и других активности, предузимају се мере појачаног васпитног рада, покреће, води и окончава васпитно-дисциплински поступак, у роковима и на начин утврђен Законом.

Процену тежине облика дискриминације обавља Тим за заштиту.

5.1. Матрица за процену ризика од дискриминаторног понашања учесника у образовању

Матрица за процену нивоа дискриминације сачињава се тако што се уочено дискриминаторно понашање сврстава у један од три нивоа дискриминаторног понашања, водећи рачуна о:

1) Узрасту учесника у образовању

Процену тежине облика дискриминације обавља тим за заштиту, полазећи од следећих релација:

- (1) када је понашање учесника у образовању истог или приближног узраста (дете- дете, ученик-ученик, одрасли-одрасли), као и млађег према старијем, квалификује се као први ниво;
- (2) када се узрасно старији учесник у образовању понаша дискриминаторно према млађем лицу, квалификује се као други ниво;
- (3) када група учесника у образовању дискриминаторно понаша према лицу или другој групи, квалификује се као трећи ниво.

2) Интензитету, трајању и учесталости дискриминаторног понашања

Када се дискриминаторно понашање понавља или продужено траје у односу на исто лице, односно лица са сличним или истим личним својствима (раси, боји коже, националној и верској припадности или етничком пореклу, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету) тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Поновљена дискриминација, у смислу овог акта, подразумева више пута поновљено понашање лица или групе лица, односно поступање установе, њених органа или тела које је засновано на повређивању личних својстава лица или групе лица, а продужена - која се чине у дужем временском периоду према истом лицу или групи лица.

3) Облики и начину дискриминаторног понашања - узнемиравање и понижавајуће поступање

Узнемиравање и понижавајуће поступање јесте изговарање речи, односно слање писаних порука или предузимање радњи према лицу или групи лица на основу којих се посредно и са сигурношћу може закључити да вређају њихово достојанство на основу личног својства, проузрокују осећај понижености, узнемирености или одбачености, шири страх или непријатељство, односно ствара понижавајуће и увредљиво окружење. Ако узнемиравање и понижавајуће поступање удружено врши група или се оно понавља, односно дуже траје, овакво дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација другог нивоа.

Ако је узнемиравање и понижавајуће поступање изазвало страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење по дискриминисано лице или је довело до

искључивања или одбацивања лица или групе лица, дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација трећег нивоа.

4) Последицама дискриминаторног понашања

Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког здравља учесника у образовању, тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Уколико је у интервенцију на понашање укључена спољашња заштита (здравствена служба, установа социјалне заштите, полиција, Министарство, надлежна школска управа Министарства, јединица локалне самоуправе, Повереник, правосудни органи и др.) тим за заштиту га увек квалификује као трећи ниво дискриминације.

Покренут прекршајни или судски поступак, не утиче на предузимање интервентних мера и активности.

5.2. Поступање школе у случају дискриминаторног понашања учесника у образовању

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се дискриминаторно понашање припрема, догађа или се догодило.

Кораци	Активност	Опис активности		Носиоци активности
		Од кога и када?	Од свих учесника, одмах по сазнању	
		Зашто?	утврђивање одлучујућих чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на дискриминаторско поступање	
		О чему водити рачуна?	О поштовању принципа утврђених Конвенцијом о правима малолетника	
		На који начин?	Директно или индиректно, усмено, писмено, анонимном анкетом; изјавом. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са Законом.	
		Како узети изјаву	Ако је ученик малолетан, изјава се узима у присуству родитеља или другог одраслог лица у школи	
		Шта даље?	У случају непотврђене сумње дискриминаторног понашања, појачава се васпитни рад и прати понашање учесника у образовању. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за повреду законске забране дискриминације.	Директор, одељењски старешина, васпитач у дому, Тим за заштиту од насиља, родитељ
ДРУГИ КОРАК	Заустављање дискриминаторног понашања и смиривање учесника	- смиривање учесника: одвојени разговори са извршиоцем дискриминације и са дискриминисаним лицем, а ако се процени да је могућ, без опасности по наставак сукоба, и заједно са учесницима и родитељима. - У случају да запослени процени да не може сам да заустави		Сви запослени, нарочито најближи запослени, дежурни наставник, тј. васпитач, школски полицајац, радник обезбеђења

		дискриминаторно понашање зато што је сукоб високо ризичан, као и због истовременог физичког насиља, одмах ће тражити помоћ. - Након заустављања сукоба, ако се посумња у повређивање дискриминисаног лица, затражиће се пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад.	
ТРЕЋИ КОРАК	Обавештавање родитеља	- Након заустављања сукоба учесника - детета или ученика (као дискриминисаног лица и извршиоца дискриминације) школа обавештава и позива родитеља. Уколико родитељ није доступан, установа одмах обавештава центар за социјални рад.	Директор, стручни сарадник, спољашња мрежа заштите
ЧЕТВРТИ КОРАК	Прикупљање релевантних информација и консултације у установи	- Састанак Тим за заштиту од насиља - разјашњавају се околности, објективно анализирају чињенице, прикупљају релевантни подаци; - процењује се нивоа дискриминације (први, други и трећи), ризика и предузимају одговарајуће мере и активности; - Тим за заштиту информише родитеље и укључује их у појачан васпитни рад и план заштите од дискриминације Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво дискриминације, као и да одреде одговарајуће мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: Министарство - школску управу, центар за социјални рад, полицију, здравствену службу, Повереника и др.	Директор, одељењски старешина, дежурни наставник, васпитач, стручни сарадник, Тим за заштиту од насиља спољашња мрежа заштите

ПЕТИ КОРАК	Предузимање мера и активности	Мере и активности предузимају се за све нивое насиља и планирају се на основу сагледавања карактеристика ученика, потреба за подршком уз учешће ученика и родитеља, сем када се ради о насиљу у породици када се обавезно укључује центар за социјални рад. За други и трећи ниво насиља израђује се план заштите од насиља за ученике и план појачаног васпитног рада за ученика. Планирају се активности којима ће се обезбедити реинтеграција или поновно укључивање свих учесника насиља у заједницу установе и њихов даљи безбедан и квалитетан живот и рад у установи.	Одељењски старешина, васпитач, стручни сарадник, директор, Тим за заштиту од насиља, Тим за инклузивно образовање (по потреби), родитељ, Центар за социјални рад
5.2.1. План заштите од дискриминације и план појачаног васпитног рада План заштите од дискриминације сачињава се за конкретну ситуацију сваког од нивоа и за све учеснике - дискриминисано лице, извршиоца дискриминације и сведоке. План заштите од дискриминације зависи од: узраста и броја учесника, облика и нивоа дискриминације, последица по лице и колектив и сл. Елементи планова су: 1. Активности усмерене на промену понашања и ставова који су допринели дискриминаторном понашању - појачан васпитни рад и по интензитету примерен повреди законске забране (интензиван); ако Тим за заштиту процени да постоји потреба да се прилагоди и образовно-васпитни рад, предложиће тиму за пружање додатне образовне подршке припрему индивидуалног образовног плана. 2. Рад са родитељем; 3. Рад са одељењском заједницом, васпитном групом; 4. Укључивање ученичког парламента и Савета родитеља, а по потреби и органа управљања; 5. Мере и активности; 6. Носиоци наведених активности; 7. Временска динамика реализације активности; 8. Начини којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у ширу			

друштвену заједницу;

9. Евалуација плана (на две недеље, уз евентуално ревидирање активности).

Мере и активности предузимају се уз учешће ученика и усклађене су са његовим развојним могућностима.

План заштите од дискриминације сачињава тим за заштиту заједно са одељењским старешином, односно васпитачем, психологом, педагогом (уколико нису чланови тима за заштиту), директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. У припрему плана заштите, када год је могуће, установа ће укључити представнике одељењске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и учеснике у дискриминацији.

План заштите укључује и информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

За сваки процењени ниво дискриминације директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство - надлежну школску управу, у року од 24 сата од догађаја. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту, полиција или центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако постоји сумња или је утврђено да је директор извршилац дискриминације. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

ШЕСТИ КОРАК	Праћење ефеката предузетих мера и активности	Школа прати понашање учесника у образовању које је дискриминисано лице и које је извршилац дискриминације, али и оних који су индиректно били укључени (сведоци). Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.	Директор, одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог
------------------------	---	---	---

Ради континуираног праћења ефеката програма спречавања дискриминаторног понашања, установа врши анализу стања у остваривању равноправности и једнаких могућности. У припреми анализа учествују и представници учесника у образовању и родитеља. Анализа се разматра у одељењима (часови одељењског старешине и одељењских заједница), на родитељским састанцима, ученичком парламенту, стручним органима и тимовима и на савету родитеља. Орган управљања разматра и питања дискриминације у оквиру доношења аката установе (развојни план, годишњи план рада, план стручног усавршавања запослених), усвајања извештаја о њиховом спровођењу и разматрања поштовања општих принципа, остваривања циљева образовања и васпитања и стандарда постигнућа, најмање два пута годишње кроз извештаје директора о свом раду и раду установе.

5.3. Поступање школе у случају дискриминаторног понашања запосленог према учеснику у образовању

Активности	Опис активности	Носиоци активности	Време
Заустављање дискриминаторног понашања	Прекидање дискриминаторног понашања од стране запосленог и позивање помоћи	Сви запослени	Одмах по сазнању
Смиривање ситуације и обезбеђивање сигурности и подршке за ученике	Обезбеђивање сигурности и подршке за учесника у образовању	Сви запослени	Одмах по сазнању
Обавештавање и позивање родитеља, васпитача, одељењског старешине	Информисање о ономе што се догодило	Сви запослени	Одмах по сазнању
Подношење пријаве директору	Покретања поступка у коме се прикупљају информације о дискриминаторском поступању запосленог и на основу релевантних чињеница предузимају мере у складу са Законом. Тим за заштиту предузима мере и активности у односу на дискриминисано лице, односно лица - учесника у образовању	Сви запослени	Одмах по сазнању
Консултације Тима за заштиту	Прикупљања свих релевантних чињеница за доношење плана заштите од дискриминације и праћењу ефеката мера за учесника у образовању као дискриминисано лице. Обављање консултације са одговарајућим стручњацима и установама и укључивање надлежне службе.	Тим за заштиту	непосредн о након догађаја

Покретање појачаног васпитног рада и израда плана заштите	Информисање родитеље и укључивање у васпитни рад или израду план заштите	Одељењски старешина, васпитач Тим за заштиту	непосредно након догађаја
Обавештавање Министарства- надлежне школске управе и вођење дисциплиског поступка	Информисање, вођење дисциплиског поступка	директор	у року од 24 сата
Праћење ефеката предузетих мера	Школа прати понашање учесника у образовању које је дискриминисано лице и које је извршилац дискриминације, али и оних који су индиректно били укључени (сведоци). Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.	Директор, одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог	континуирано

У случају када дискриминаторно понашање испољава **лице која није запослено** у установи, кораци су исти, уз обавезу установе да поднесе притужбу Поверенику. Тим за заштиту може да предложи план заштите учесника у образовању и активности у вези са едукацијом родитеља, односног трећег лица које није запослено у установи.

Уколико се сумња у **дискриминаторно поступање директора**, та сумња се пријављује Министарству.

5.4. Поступање школе у случају ако постоји сумња на сегрегацију

Сегрегација, у смислу овог акта, подразумева одвајање припадника одређене групе од других лица или група лица. У образовању и васпитању - издвајање учесника у образовању на основу личног својства, и то када се:

- 1) учесници у образовању у установи или у вези са радом установе, услед свог личног својства, неоправдано одвајају од других учесника и искључују из активности групе или одељења;
- 2) образују засебне групе или одељења из разлога који није у складу са Законом и посебним законом;
- 3) у групи, одељењу, односно у установи структура учесника у образовању у погледу припадности различитим етничким и другим осетљивим друштвеним групама драстично одступа од структуре деце и ученика са подручја установе, осим уколико је то последица специфичности установе, у складу са законом.

Драстично одступање од структуре деце и ученика са подручја установе, када то није последица специфичности установе у складу са законом, у смислу овог акта јесте више од 25% деце из осетљивих друштвених група у предшколској установи и ученика у основној школи, групи и одељењу појединачно.

5.4.1. Превенција сегрегације

У циљу спречавања сегрегације установа спроводи следеће активности:

- формирање етнички, језички, социјално разноврсних група или одељења која су у складу са структуром учесника у образовању на подручју јединице локалне самоуправе као целине, а не само у њеном једном делу;
- организовање активности које су усмерене на подизање свести запослених у установи и родитеља о препознавању и мерама за спречавање сегрегације;
- јачање капацитета запослених за пружање додатне подршке, конципирање програма и предузимање активности усмерених на унапређивање односа међу учесницима у образовању, прихватање различитости и развоју интеркултуралности;
- организовање састанка савета родитеља установе и родитељских састанака у групама и одељењима и обавештавање савета, односно родитеља о структури деце и ученика у установи, положају деце и ученика из осетљивих друштвених група и добробитима које сва деца и ученици имају у групама и одељењима која су етнички, језички и социјално разноврсна;
- обезбеђивање сразмерне заступљености родитеља деце и ученика припадника националне мањине у савету родитеља и општинском савету родитеља. Установа у којој стичу образовање припадници националних мањина статутом уређује и обезбеђује сразмерну заступљеност родитеља деце и ученика припадника националне мањине, односно друштвено осетљивих група;
- обезбеђивање додатне подршке за укључивање у вршњачку групу и инклузивно образовање кроз мере индивидуализације наставе, интензивног учења српског језика или језика националне мањине и друге мере подршке у складу са потребама учесника у образовању, у складу са Законом.

5.4.2. Интервенција у случају сегрегације- мере и активности које се спроводе у установи у процесу десегрегације

Активност/опис активности	Начин реализације	Носиоци активности	Време
Израда плана десегрегације	Анализа узрока сегрегације, специфичности установе и расположивих ресурса; дефинисање временске динамика остваривања плана, одговорних лица, интервентних активности, праћење ефеката и кориговање мера у складу са	Директор, Тим за заштиту	Одмах по сазнању

	результатима праћења и показатељи којима се прате резултати		
Спровођење плана десегрегације	Координација и праћење спровођење плана десегрегације кроз мере и активности примерене специфичностима ситуације сегрегације	Тим за заштиту	Одмах по заснању
Праћење активности десегрегације	Извештавање	Тим за заштиту	Док трају мере
Подизање свести запослених о препознавању сегрегације и њеним последицама	Презентације анализе стања и дискусије на седницама наставничког већа, радионице за превазилажење предрасуда и прихватање културолошких разлика; радионице за израду плана десегрегације, сарадња са осталим учесницима у процесу (центром за социјални рад, надлежном школском управом итд.)	Тим за заштиту, стручни сарадници, директор	По потреби
Јачање компетенција запослених за унапређивање квалитета наставе и учења	Вертикално и хоризонтално усавршавање	Тим за заштиту, Тим за ПР, директор	Према плану стручног усавршавања
Превенција конфликта, стварање толерантне атмосфере, интеркултуралност и инклузивног образовање	Радионице, трибине, предавања за све ученике али и ученике који су били у сегрегисаном окружењу	Тим за заштиту, психолог, одељењски старешина	По потреби
Укључивање Савета родитеља	Организација састанка Савета родитеља и обавештавање родитеља о ситуацији у установи, представљање плана десегрегације и добробити које ће сви ученици имати	Тим за заштиту, психолог, директор	По потреби
Укључивање вршњачке подршке	Формирање вршњачког тима за подршку новопридошлим ученицима, укључивање ученичког парламента и предочавање значаја њихове улоге у целом процесу	Тим за заштиту, психолог, одељењски старешина	Континуирано
Сарадња са јединицама	Обавештавање надлежног органа јединице локалне самоуправе о потреби обезбеђивања превоза	директор	По потреби

локалне самоуправе	деце и ученика или средстава за превоз деце и ученика уколико постоји таква потреба у процесу десегрегације.		
Мере које се примењују за појединачно дете и ученика током процеса десегрегације			
Активност/опис активности	Начин реализације	Носиоци активности	Време
Израда плана подршке, плана транзиције, мере индивидуализације, по потреби израда ИОП	Обезбеђивање мера психосоцијалне подршке за ученика који је био изложен сегрегацији и који треба да буде премештен у друго одељење или школу у циљу развијања самопоуздања, самопоштовања, комуникационих вештина	Тим за заштиту, Тим за инклузивно образовање	По потреби
Укључивање ученика у све школске активности	Спровођење мера прилагођавања ученика који је био изложен сегрегацији на нову средину	Тим за заштиту и Тим за инклузивно образовање	Континуирано
Организовање учења	Индивидуализована допунска настава, додатна настава и индивидуални рад, подршка вршњака ученицима који не познају језик наставе (препоручљиво је формирати парове за подршку где ученик који боље зна језик може помоћи другом ученику)	Одељењски старешина, Тим за инклузивно образовање предметни наставник	По потреби
Организовање вршњачког учења	Свакодневне заједничке активности са вршњацима из других одељења и израда плана транзиције ка редовним одељењима у циљу инклузије	Тим за заштиту и Тим за инклузивно образовање, одељењски старешина	По потреби
Организовање распореда седења ученика	Организовати честе ротације у оквиру одељења	одељењски старешина	По потреби

6. Документација, анализа и извештавање

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

- 1) прати остваривање програма заштите установе;
- 2) евидентира све случајеве дискриминације у установи;
- 3) прати остваривање конкретних планова заштите;
- 4) анализира стање и извештава

О случајевима дискриминације тим за заштиту води педагошку документацију и евидентира податке о дискриминисаним лицима, извршиоцима дискриминације, догађају, предузетим радњама и др. Педагошку документацију води, чува и анализира за потребе установе психолог или педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор. Тим за заштиту сачињава извештај два пута годишње, који директор доставља органу управљања, савету родитеља и ученичком парламенту.

Извештај о остваривању програма заштите саставни је део годишњег извештаја о раду установе и доставља се Министарству - односно надлежној школској управи. Извештај обавезно садржи: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева дискриминације, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте.

Овлашћено лице у установи има обавезу да ажурира податке о дискриминацији.

Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима учесника у образовању у складу да прописима којима се уређује заштита података о личности.

На основу анализа стања, праћења дискриминације, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, установа дефинише даљу политику заштите од дискриминације учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица.